

1896

Euskal-itz jostaldien Batzarrea

(Euskal-festen XV-garren urtea)

AITONA GIZAGAISOA

Larogei pezetako sari bat eta bitezarra**Mondragoin irabazitako moldaera**

Udaberriko usai gozozko
 illunabarcho batian,
 Donostiyatik urruti gabe
 uri ontako partian,
 baserritikan onontz datorren
 bidechigor politian,
 sagar ta gaztañ, aritz, elorri,
 urritz ta lore tartian;
 azpialdian errekachua
 marmariyaz ostopian;
 eguzkiaren azken dizdizak
 aruntzko mendi tentian;
 kuku ta beste chorien kantak
 baso guztiak betian;
 kabi batian lau chorikume
 chillar tarteko otian.
 Gauz abei denai begiratuaz
 emen, gure lur maitian,

«iñon ez dago onelakorik»
 esanaz nere artian,
 netorren, eta alako batez
 jiracho bat ematian,
 aitonacho bat arkitu nuben
 eserleku arlotian,
 berekin zeukan penaren kargak
 lurrera iya botian.
 Garai ta leku pozgarri artan
 gizon ura ikustian,
 alaitasunez inguratua
 aiñ egoera tristian,
 bereganatu nintzayon zerbait
 itzegiteko ustian.

Iruditzen zait gaur oraindik
 bera ikusten naguela,
 arri tontorcho baten gañian

eserita daguela;
 belaun nekatu bien tartean
 urritz makill bat dubela,
 beraren puntan ipiñirik len
 buruan zuben chapela,
 bi eskuakiñ gogor elduaz,
 kontu egiñaz onela,
 eta kokotza oyen gañean
 lotan balego bezela.
 Nola jostatzen pill-pill zebillen,
 egoaizecho epela,
 buruko ille churi bakanak
 egara zijoazela
 esan zeikian, uste det berak
 sentitutzen etzubela.
 Anchen nenguan, bere onduan,
 zer egiñ ez nekiyela,
 laguntzarik nai zuben galdetu
 edo aldegiñ bestela;
 itzegiñ zuben, eta kezkatik
 atera nintzan berela.

Asnas lodi bat irten zitzayon
 pechu estutik jasua,
 ta lenbiziko au esan zuben:
 —¡¡Nere Euskara gašua!!

—Esan onetan ezaguturik,
 aitonak zedukan miña,
 erantzun nion:—Jauna, Euskara
 ez dago aiñ aldegiña,
 oraindik ere lur maite ontan
 bada zeñek itzegiña...
 —Bañan nere itz mochak etziran
 bera lasaitzeko diña,
 ta zion:—Ondo ikusitzen det
 datorkigun erasua;
 ez da biziko, laster illko da

gure Euskara gašua.

—Jauna, ez bedi orla tristetu,
 ez dago Euskarajuna,
 ¿Ez du sentitzen inguru ontan
 daguen alaitasuna;
 ez du ikusten ez dala gaitza,
 baizik dena osasuna;
 Euskal-erriko chorien kantak
 ez dago pozez entzuna?
 —Bai, len bezela sayatzen dira.
 kukua eta šošua;
 oyek or daude, bañan galduta
 gure Euskara gašua.

—Jauna, barkatu bizait, berriro
 gogor egiten badiyot;
 Euskara oraiñ baño charrago
 egon dala derizkiyot;
 ez du ikusten nola izkuntza
 ontan ari geran biyok?
 Gaur Donostiyan ez dakiyenik
 ez du aitortu nai iñork.
 —Bañan erderak betiak dauzka
 erriya eta basua;
 alperrik zabiltz, galdua dago
 gure Euskara gašua.

—Jauna, alaitzen asi gintezke
 Euskara maite degunak;
 badatoz ustez iya betiko
 galdutzat zeuden egunak,
 len aintzakotzat artzen etzuten
 damacho chapela-dunak,
 gaur erantzuten dute biotzez:
 —«gu gerade euskaldunak.»
 —«Bañan ainbestek jartzen diote
 traba edo arazua...

¡Nola nai dezu indartutzia
gure Euskara gašua!

—Jauna, badaki, nola lenago
ez genekiyen erderik,
eta guraso leyal on askok
umiak argitu nairik,
aldi batean ¿non ikusi da
izkuntz au gabeko mairik?
Orrengatikan dago Euskara
lotsaz chokuan gorderik.
—Bukatu bedi oitura orren
epea edo plazua;
izan zazute maitešia
gure Euskara gašua.

—Jauna, ez beza negarrik egiñ;
esan diotan bezela,
ikusitzen du lenago baño
askoz obeto gaudela:
luza lezake, zergatik zaill dan
oso indartzen berela...
—Ontan malkuak kolpezkendurik
erantzun ziran onela:
—Nik erderarik ez dakit, eta,

nere illobak... ¡au sua!
ni bezelaše burlatzen dute
gure Euskara gašua.

Au mintzatizan arkitu zuben
nonbait aiñ estu barrena,
non alcharikan eserleikutik
alzezaken azkarrena,
esan ziran:—Ai! Denak nai dute
lege zarrak dakarrena,
eta ez dute ezagututzen
izkuntza dala aurrena.
«Miru gaiztoak menderatutzen
»duten bezela ušua,
»etzazutela illtzera utzi
»gure Euskara gašua.»

Eskuarekiñ agur egiñaz,
arturik makillachua,
eche aldera abiatu zan
aiñ euskaldun doatsua:
geldi-geldika jarraitu nion
neurtuaz bere pausua,
illobetara biurto zediñ
aitona gizagaisoa.

PEDRO M.ª OTAÑO.

